

Dr. sc. Vesna RIJAVEC, redovita profesorica
Pravni fakultet Univerziteta u Mariboru
vesna.rijavec@um.si

UDK: 347.65 : 061.1EU
Primljen: 17. svibnja 2022.
Prihvaćen: 27. svibnja 2022.
Pregledni znanstveni rad

IZVRŠNI JAVNOBILJEŽNIČKI AKT U PREKOGRANIČNIM SLUČAJEVIMA S NAGLASKOM NA PRAVU EU¹

Sažetak: Autorica u svom članku ističe važnost reguliranja imovinsko-pravnih odnosa kod javnog bilježnika, koji im može osigurati neposrednu ovršnost javnobilježničkog akta već u trenutku sklapanja pravnog posla. Time se sprječava parnica, dužnik mora zbog bilježnikovog stručnog objašnjenja o dimenzijama pravnog posla biti svjestan na što se obvezao, a vjerovnik u svojim rukama ima važan mehanizam osiguranja svoje tražbine. Ovršni javnobilježnički akt također je vrlo uspješan alat u međunarodnom prometu, jer je u drugim zemljama pod uvjetom uzajamnosti prihvatljiv sa svojim učinkom izvršnosti. U EU, međutim, Uredbe 1215/2012 i 805/2004 izričito reguliraju izvršnost javnobilježničkih isprava bez egzekviture. Autorica raspravlja o ovrši prema ovim propisima i na kraju o javnobilježničkoj odgovornosti da postupa u skladu sa službenim dužnostima.

Ključne riječi: Javnobilježnički akt, priznanje i izvršenje, izvršni naslov, Uredba Brisel Ia, Uredba o europskom izvršnom nalogu

1. Uvod

Međunarodni promet i rastuće međunarodno povezivanje, znatno su doprinijeli međunarodnom razvoju javnog bilježništva. U svakodnevnom prekograničnom prometu sa javno bilježničkim ispravama službi javnog bilježništva otvaraju se potpuno nove mogućnosti po naročito jer su temelji uređenja u svim državama latinskog notariata vrlo slični.

Javno bilježništvo karakterizira strogo reguliranje dužnosti javno bilježničke profesije – svaka država u sferi u kojoj je imenovanje javni bilježnika i kontrola nad njim osigurava i odgovarajuće mehanizme za poštovanje tih pravila, kako bi stranke mogle u poslovanju sa javni bilježnikom, kao licem od javnog povjerenja, zahtijevati naknadu za kršenje javno bilježničkih dužnosti.² S druge strane sa povezivanjem javno bilježništvo latinskog tipa sve se više internacionalizira. Zbog toga bi ovaj rad mogao biti interesantan i za javne bilježnike u Hrvatskoj i BIH, jer pokazuje na dileme koje su zajedničke u prekograničnom a i domaćem prometu.

2. Javnobilježnički akt u prekograničnom prometu van dohвата uredbi EU

Izvršni javnobilježnički akt je vrlo povoljna isprava za upotrebu kod prekograničnih imovinsko-pravnih odnosa. Na njegovom temelju vjerovnik može lakše početi izvršenje

¹ Proširen i prerađen rad Javnobilježnički akt u međunarodnom pravnom prometu, objavljen, u Dinka Šago (ur.), et al. Zbornik radova "Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća, Pravni fakultet, Split, 2017. str. 151-162.

² Vidjeti obrazloženje u Predlogu ZN-E(EPA 981-IV), Izvjestilac Državnog zbora RS, str.3.

u stranoj zemlji iz više razloga. U javno bilježničkom aktu nalazi se nagodba između stranaka sa učincima direktne izvršnosti, a također priznanje i izvršenje je često jednostavnije nego kod sudskih odluka za koje se upotrebljava institut priznanja i izvršenja u sistemu međunarodnog privatnog prava.

Treba napomenuti da slovenski Zakon o međunarodnom privatnom pravu i postupku – ZMZPP zanemaruje javni bilježnički akt, jer propisuje samo uvjete za priznanje odluke suda (presude) stranog suda (čl. 94/3 ZMZPP)³. Priznanje i izvršenje stranih odluka je također prema Zakonu o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima ZRSPDZOO⁴ rezervirano samo za odluke (čl. 86/3 ZRSPDZOO), a javnobilježnički akt nije odluka. O tome u Sloveniji nema dileme. Po mom mišljenju jednako je u Hrvatskoj. Za razliku od Slovenije javni je bilježnik kao sudski ovlaštenik nadležan u ostavinskom postupku, a samo rješenje o nasljeđivanju izdaje sud. Tako, da hrvatska javno bilježnička isprava generalno nema značaja odluke osim možda u slučajevima izvršenja. Međutim to ništa ne mijenja jer su akti kao akti dozvole za upotrebu prinudnih sredstava isključeni iz sistema priznavanja i izvršenja.

Za upotrebu stranog javnobilježničkog akta u Sloveniji uspostavljen je usporedni sistem prema Zakonu o notariatu - ZN⁵. Priznanje i izvršenje nije moguće na osnovu odredbi ZMZPP, nego se njegova neposredna izvršnost omogućava na osnovu izričite odredbe člana 7., stav 2. ZN, pod sljedećim uvjetima:

- da postoji uzajamnost,
- da se odnosi na prava, koja nisu u suprotnosti sa javnim poretkom RS,
- da sadrži sve elemente, koji su uvjet za izvršnost po ZN.

Slovenski ZN u drugom stavu članka 7 uređuje izričito, da je strani javnobilježnički akt pod uvjetom uzajamnosti direktno izvršan, ako se nanosi na prava, koja nisu u sukobu s pravnim poretkom RS i kad sadržava sve elemente, potrebne za izvršnost po našem zakonu. Po tome nema dileme, da se u Sloveniji može priznati i učinak izvršnosti stranog javno bilježničkog akta. Također u Hrvatskoj isprave izdane u inozemstvu, uz uvjet uzajamnosti, imaju iste pravne učinke kao i javnobilježničke isprave izdane po hrvatskom Zakonu. To bi značilo, da mogu imati i učinak izvršnosti, ako ga donose sa sobom. Ni u Sloveniji ni u Hrvatskoj ne mogu im se priznati pravni učinci kojih nemaju po zakonu koji je za njihovo izdavanje bio mjerodavan (čl. 11 Zakon o javnom bilježništvu - ZJB⁶). S druge strane u Hrvatskoj nema ograničenja, da se može dužnik pozivati na javni poredak.

Dalje slovenski zakon za sve strane javne isprave pod uvjetom uzajamnosti propisuje jednako dokaznu moć kao za domaće javne isprave, ako su propisno ovjerene, naravno ukoliko međunarodnim ugovorom nije propisano nešto drugo (čl. 231 ZPP). Pod uvjetom uzajamnosti javna bilježnička isprava izdana u stranoj državi, u Republici Sloveniji ima jednaku pravnu valjanost kao domaća javna bilježnička isprava (čl. 7/1 ZN). U međunarodnom prometu, pored toga, nije potrebno ovjeriti ispravu, ukoliko postoje posebni međunarodni sporazumi obavezujući za Sloveniju sa pojedinačnim državama ili njihovim unutrašnjim propisima, na osnovu kojih isprave bez ovjere (verifikacije) imaju iste efekte (vrijednost) kao domaće isprave.

³ Službeni glasnik RS, br. 56/1999.

⁴ Narodne novine br. 53/91, 88/01.

⁵ Službeni glasnik RS, br. 33/2007.

⁶ Narodne novine br. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09.

3. Javnobilježnički akt u prekograničnom prometu u EU

Javno bilježništvo ima posebno mjesto i u pravnim sistemima drugih država EU, što je također poseban izraz internacionalne prirode javnog bilježništva i paralelnom tendencijom (težnjom) da se urede načela slobodnog kretanja radne snage, po kojima za zanimanje javni bilježnika važe posebna pravila prelaska među državama članicama ukoliko se ne odnosi na izvršavanje poslova iz državne sfere i u ulozi sudskog punomoćnika.⁷ U svim državama članicama EU, koje poznaju institut javnog bilježništva latinskog tipa, javni bilježnici su lica od javnog povjerenja koje imaju posebna ovlaštenja, kojima je država prenijela izvršavanje određenih zadataka iz djelokruga svoje nadležnosti. Takve nadležnosti javnog bilježnika su ograničene na nacionalnu teritoriju pri čemu, ovlaštenja za izvršenje poslova iz sfere državnog djelovanja predstavljaju prepreku za planiranu harmonizaciju javno bilježničkog prava u EU.⁸ Međutim, opšte je prihvaćeno mišljenje da je potrebno da se pronađe mogućnost za uspostavljanje jedinstvenih pravila za rad javni bilježnika unutar EU i za potrebu daljeg razvijanja te institucije koja pruža povećani stepen pravne sigurnosti u građansko pravnom prometu kada su učesnici pravnog posla iz različitih država.⁹

4. Brisel I

Za razvoj javnog bilježništva u okviru EU od posebnog značaja je Uredba 44/2001 o sudskoj nadležnosti, priznanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i privrednim stvarima – Brisel I- B I¹⁰ i Uredba 805/2004 o uspostavljanju evropskog naloga za izvršenje neospornih zahtjeva - UEON¹¹, koji omogućava izvršenje zahtjeva koji proizlaze iz neposredno izvršivih javno bilježničkih zapisa.

B I za pridobivanje egzekvatore predviđa dva postupka:

1. potvrda izvršnosti u državi porijekla na propisanom obrascu
2. podjela egzekvatore (eng. declaration of enforceability) u državi izvršenja.

Kod toga je od posebne važnosti napomena, da B I kod razglašenja eksekvatore privilegira isprave u usporedbi sa sudskim odlukama, jer su razlozi za odbijanje ograničeni samo na „ordre public“. Radi se o posebnom povjerenju u bilježnike.¹²

5. Ukinuta eksekvatura

U načelu se već od B I radi o pojednostavljenom postupku egzekvatore, naime izdaje se jednostrano bez prethodnog saslušanja dužnika. Kontradiktornost se uvodi tek na temelju pravnog lijeka, kojeg ulaže dužnik u skladu s nacionalnim uređenjem

⁷ Poblize o tome sa uporednopravnim prikazom: Predlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o notarijatu (ZN-E9)- prvo čitanje –EPA 981-IV, Izvjestilac Državnog zbora Republike Slovenije, godina XXXII, br. . 78, 21.07.2006, str.3.

⁸ Više o tome Vesna Rijavec, Uporednopravni pregled različitih formi notarijata u svetu, Pravnik(1996) 11-12, str 640 i sl.

⁹ Predlog ZN-E (EPA 981-IV) , Izvjestilac Državnog zbora RS, str. 3

¹⁰ Službeni glasnik EU L 012, 16.01.2001.

¹¹ Službeni glasnik EU L 143, 30.04.2004

¹² Leutner, Die vollstreckbare Urkunde im europäischen Rechtsverkehr (1997), str. 36.

posebnog delibacijskog postupka. Usprkos tome je postupak egzekvature još uvijek poprilična prepreka na putu do realizacije prekograničnih tražbina. Stoga je i razumljivo usmjeravanje EU prema ukidanje egzekvature. Daleki cilj jest potpuno jednakopravno tretiranje domaćih i stranih odluka i vjerodostojnih isprava u EU. To je jedino moguće, kad nema sumnje o poštovanju zajedničkih temeljnih načela. Otklanjanje sumnje je dugačak proces i ne može se je jednostavno propisati. Svejedno EU u svojim aktima propisuje međusobno povjerenje zajedno sa formiranjem minimalnih standarda, koji bi trebali bit uvaženi svuda.¹³ Generalno bih trebalo u svakom postupku biti uvaženo načelo poštenosti suđenja u skladu s čl. 6. Europske konvencije o čovjekovim pravima¹⁴. Na području javnog bilježništva s druge strane zajednički principi latinskog javno bilježništva koji se ujedinjuje pružaju nove mogućnosti za prohodnost javni bilježničkih akata u smislu ubrzanja prekograničnih tražbina.

6. Brisel Ia 1215/2012

Veliki korak naprijed na putu otvaranja sudskog prostora u EU učinjen je prihvatanjem Uredbe 1215/2012 – Brisel Ia, prema kojoj je sudska odluka, izdana u drugoj državi članici automatski je izvršiva u drugim državama članicama, bez prethodnog razglašenja izvršnosti – eksekvature (čl. 39. B Ia 1215/2012). Funkciju posvajanja stranog naslova z eksekvaturu nadomjesti dopunjena uloga potvrde o izvršnosti u državi porijekla. Jednak je pristup za sudske nagodbe i vjerodostojne isprave, npr. javni bilježničke akte (čl. 58/1 i 59 B Ia 1215/2012). To znači, da se učinak izvršnosti iz države izvora automatski proširi na sve države članice EU, sa izuzetkom Danske (41. tačka preambule B Ia 1215/2012). Radi se o revolucionarnoj novosti s obzirom na postupak izvršenja prema uredbi B I 44/2001, gdje se mora učinak izvršnosti stranim sudskim odlukama, sudskim nagodbama in javnim ispravama u državi članici izvršenja tek podijeliti u postupku eksekvature (konstitutivno rješenje o eksekvaturi proizvede učinke samo u državi gdje je izdano). Rješenje o eksekvaturi ne može biti predmet priznanja.

Uredba B Ia 1215/2012 i dalje omogućava priznanje za četiri procesne učinke stranih sudskih odluka, i to: učinak materijalne pravomoćnosti, prekluzijski učinak, konstitutivni učinak (za konstitutivne presude) i intervencijski.¹⁵ Nakon ukidanja eksekvature ima strana sudska odluka priznane učinke u drugoj državi članici automatski (*eo ipso*), bez ikakvog prethodnog postupka (čl. 36/1 B Ia 1215/2012). Prema B Ia pretpostavlja se ne samo priznanje nego i izvršenje bez posebnog akta za konstituiranje izvršenja. Iz toga jasno slijedi, da se učinci izvršnosti sad priznaju automatski, jer se oni više ne konstituiraju sa posebnim aktom. Kod javno bilježničkog akta samo priznanje ne obuhvaća pravomoćnosti, jer je nema, dok se ipak priznaje učinak finalnosti, da se ne može voditi novi postupak jer je vjerovnik dostigao svo cilj sa direktno izvršnom ispravom. Po novome se priznaje i učinak izvršnosti. Bez prijedloga dužnika se prema B Ia pitanje izvršenja opšte ne stavlja. Zahtjev za odbijanje izvršenja ima kurativni *ex post* učinak, nužno je potrebno, da ga dužnik v postupku uvažava. Druga važna posljedica obrnute dužnikove uloge je, da nadležni organ na postojanje euro autonomnih prepreka

¹³ Više o tome Wolfgang Jelinek u Vesna Rijavec, Wolfgang Brehm, Wolfgang Jelinek, Die Erleichterung der Zwangsvollstreckung in Europa, Nomos Baden-Baden, 2012, str. 21-55.

¹⁴ Narodne novine RS (13.6.1994.) MP, br. 7-41/1994 (RS 33/1994).

¹⁵ Jan Kropholler, Europäisches Zivilprozessrecht, Recht und Wirtschaft, Frankfurt am Main 2005, str. 399-401; Geimer, str. 875; R. Geimer v R. Geimer/R. Schütze, nav. rad, str. 513 et seq.

za izvršenje ne stara se po službenoj dužnosti niti ga ne dokazuje po službenoj dužnosti. To važi za sve prepreke iz čl. 45 B Ia. Treća logična posljedica postupka na prijedlog dužnika je, da ima zahtjev za odbijanje izvršenja značaj tako zvanog negativnog zahtjeva. Po B Ia može vjerovnik direktno tražiti mjere izvršenja bez eksekvatur.

Vjerovnik u prijedlogu treba udovoljiti samo formalne zahtjeve, koje nadležni sud ili organ izvršenja provjerava po službenoj dužnosti:

- uvrštenje predmeta među građanske i privredne stvari i u obim B Ia;
- kopija isprave, koja zadovoljava zahtjev provjeru autentičnosti i
- potvrda, izvršnosti u državi porijekla na standardnom formularu iz B Ia.

Nadležno tijelo ili sud države članice porijekla, na zahtjev zainteresirane stranke, izdaju potvrdu na obrascu iz Priloga II., koja sadrži sažetak izvršive obveze navedene u vjerodostojnoj ispravi ili sažetak sporazuma između stranaka koji je sadržan u sudskoj nagodbi (čl. 60 B Ia). Za isprave koje su izdane u državi članci u okviru ove Uredbe ne zahtijeva se legalizacija niti druga slična formalnost (čl. 61 B Ia).

Pravomoćnost nije propisana niti u B I, niti u UEON, niti u B Ia. Za vjerodostojne isprave ostaje poseban režim, koji im priznaje neku unutrašnju inherenciju u stvari finalnost iako nemaju pravomoćnosti. Za izvršni javnobilježnički akt važi, da mora kao podnesena vjerodostojna isprava za priznanje u drugoj državi članici EU prema B Ia ispunjavati uvjete koji se zahtijevaju za utvrđivanje njezine vjerodostojnosti u državi članici porijekla (čl. 58/2).

Po prethodnoj uredbi B I pretpostavke za priznanje i pretpostavke za razglašenje izvršnosti strane sudske odluke se u velikoj mjeri prekrivaju, ali ne u cjelini.¹⁶ Tako je pretpostavka za razglašenje izvršnosti pored pretpostavki za priznanje strane sudske odluke iz 34. in 35. članka uredbe B I 44/2001 još i izvršnost po pravu države porijekla.¹⁷

7. Odbijanje izvršnosti

U primjeru zahtjeva za odbacivanjem izvršenja moguće je ograničenje izvršenja na mjere osiguranja ili uvjetovanje izvršenja s plaćanjem jamstva. Moguće je i prekidanje postupka izvršenja, ako se izvršnost sudske odluke privremeno prekine u državi članici porijekla.

Uprkos ukidanju egzekvatur još uvijek je moguć samostalan delibacijski postupak za odlučivanje o razlozima za odbijanje. U Sloveniji je to vanparnični postupak za kojeg je nadležan okružni sud.

Svaka zainteresirana stranka može uložiti zahtjev da nema razloga za odbijanje priznavanja (čl. 36/2 B Ia) ili zahtjev za odbijanje priznanja (čl. 45/1 B Ia). A osoba protiv koje se zahtijeva izvršenje, može tražiti odbijanje izvršenja (čl. 46 B Ia).

Izvršenje vjerodostojne isprave može se odbiti samo ako je takvo izvršenje očigledno suprotno javnom poretku (ordre public) u zamoljenoj državi članici. (čl. 58/1 B Ia).

8. Javno bilježnički akt kao Europski izvršni naslov

Pilotski projekt za napuštanje egzekvatur u EU bila je Uredba o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine (Uredba o Europsko izvršnom nalogu,

¹⁶ R. Geimer v R. Geimer/R. Schütze, nav. rad, str. 622.

¹⁷ Sarah Gerling, Die Gleichstellung ausländischer mit inländischen Vollstreckungstiteln durch die Verordnung zur Einführung eines Europäischen Vollstreckungstitels für unbestrittene Forderungen, Peter Lang, Frankfurt, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, 2006, str. 41-42.

br. 805/2004 – UEON). Polazište je, da se dužnik brani u postupku izdaje izvršnog naslova u izvornoj državi. Stoga UEON uvodi obrnuti pristup nego ga poznaje B I, jer nalaže već organu, to je u Sloveniji javni bilježnik, da u samoj državi porijekla, provjeri pretpostavke za upotrebu izvršnog javno bilježničkog akta u drugoj državi članici. Javnobilježnički akt obuhvaćen je člankom 25 UEON o izvršivim autentičnim ispravama. Autentična isprava koja se odnosi na nespornu tražbinu, koja je izvršiva u jednoj državi članici, potvrđuje se kao europski nalog za izvršenje, korištenjem standardnog obrasca iz Priloga III UEON. Ovu potvrdu izdaje organ, koji je izdao izvršni naslov. Javni bilježnik provjerava, dali su ispunjeni uvjeti o izvršnosti njegovog akta to znači, da akt sadrži potraživanje, da je dužnik izjavio suglasnost sa direktnom izvršnošću i da je potraživanje dospjelo. U tom slučaju radi se o nespornom potraživanju prema UEON. Javnobilježnički akt potvrđen se kao europski nalog za izvršenje u državi članici podrijetka izvršava u državama članicama bez potrebe izjavljivanja izvršivosti i bez ikakve mogućnosti osporavanja njezine izvršivosti. Iako UEON za isprave donosi poseban režim priznavanja izvršnosti, se prema potrebi primjenjuju odredbe za priznanje i izvršnost presuda. UEON polazi od stajališta, da bi svi pravni redovi država članica trebali garantirati pravne lijekove, s kojima je moguće već u izvornoj državi pobijati odluke, koje bi se temeljile na najgorim povredama.¹⁸ Tek činjenicu, da je bio izvršni naslov poništen u izvornoj državi, je moguće prigovarati u državi izvršenja. Prednost EON je stoga najviše činjenica, da se nikakav postupak osporavanja ili pobijanja ne može početi ni u državi podrijetka a ni u državi izvršenja (čl. 25/2 UEON). Bitno je onda, da se EON zbog kršenja javnog poretka više ne može pobijati u državi izvršenja. Međutim prema BIA za strani izvršni javnobilježnički akt dužnik ima mogućnost pokretanja posebnog delibacijskog postupka iako samo za uvažavanje kršenja javnog poretka države izvršenja (čl. 58/1 B Ia). Razlozi za pobijanje strane presude su puno širi (čl. 45 B Ia).

Usprkos tome vjerovnik s naslovom, koji može biti potvrđen kao EON ima izbor. Može predložiti izdavanje potvrde o EON, ili se odlučiti za potvrdu po B IA.

9. Opće o potvrdi izvršnosti u izvornoj državi u europskom procesnom pravu

Iako znamo, da su kvalitete potvrda po B I odnosno po B Ia i UEON različite, u sva tri se primjera utvrđuje ista središnja činjenica, a to je izvršnost. Za sve uredbe vrijedi isto, da se za ispravu koja je izvršni naslov ne zahtijeva pravomoćnost, nego samo izvršnost. Pojam izvršnosti se određuje prema pravu države izvora. Potvrda mora biti uvijek potpuno u skladu s izvršnim naslovom. Za razliku od potvrde po B I i B Ia potvrda po EON se izdaje tek nakon ispitivanja dodatnih zahtjeva i vjerovnika legitimira šire za neposredan pristup do izvršenja u drugoj državi članici. U svih primjerih obrazac navodi, koje odlučujuće činjenice, određene s izvršnim naslovom se potvrđuju.

10. Priroda i karakteristike postupka potvrđivanja

Potvrđivanje izvršnosti

Potvrđivanje izvršnosti u sudskoj odluci znači, da je protekao rok za dragovoljno ispunjenje obveze te služi prije svega rasterećenju suda, jer otpada provjera pravomoćno-

¹⁸ U tom smislu također i Reinhold Geimer, Ewald Geimer, Gregor Geimer, Internationales Zivilprozessrecht, Dr. Otto Schmidt, Köln, 2005, str. 998.

sti i tijeka paricijskog roka. No postavlja se pitanje je li potvrđivanje izvršnosti jednako moguće i svrhovito kod javnobilježničkog akta.

S time u svezi je usporedivo pravno značajna činjenica, da u Austriji dugo nije poznata posebna potvrda ni u sudskom ni u javnobilježničkom poravnanju (st.2. 54 par EO). Potvrda je uvedena tek zbog prilagadanja europskim aktima. U njemačkom uređenju kod javnobilježničkog akta potvrđivanje je potrebno a postupak potvrđivanja nije ograničen samo na utvrđivanje dospelosti. Na taj su način na javnog bilježnika prenesene neke zadaće iz stadija dozvole izvršenja.¹⁹

Prema ZIZ takva je potvrda o izvršnosti predviđena i za javnobilježnički akt, čl. 42a, st.1. ZIZ izričito određuje, da javni bilježnik na zahtjev stranke izdaje potvrdu o izvršnosti svojeg javnobilježničkog akta. Neutemeljenu potvrdu ne može staviti van snage bilježnik sam, nego to mora učiniti izvršni sud, koji vodi postupak. Ako postupak još nije u teku, to je sud po boravištu dužnika (čl. 42c. st.2,3 ZIZ). Članak 20, st.2. isto tako definira pojam izvršnosti javnobilježničkog akta s dvije komponente i to sa suglasnošću obvezanika i s dospelošću potraživanja. Zato bilježnik ne može potvrditi izvršnost u trenutku kad sastavlja ispravu u skladu s uvjetima članka 4. ZN tj. još prije nego je potraživanje dospjelo.

Postupka za izdavanje potvrde u izvornoj državi uredbe ne uređuju. U Sloveniji za sad vrijedi stajalište da potvrđivanje izvršnosti po aktima EU, također i po UEON protječe na način predviđen za običnu potvrdu izvršnosti, jer se potvrde funkcionalno pokrivaju. Potvrđivanje se provodi u okviru postupka za pridobivanje izvršnog naslova. Ne radi se o procesnoj radnji izvršnoga postupka. Potvrda o EON se može zahtijevati također, kad je izvršni postupak već u tijeku i kad je već bila izdana obična potvrda o izvršnosti ili potvrda izvršnosti po B I čak, ako je u pojedinoj stranoj državi već izdana egzekvatura. Cilj postupka potvrđivanja EON je potvrda, koja omogućava vjerovniku, da s odlukom ili drugom ispravom započne izvršenje bilo gdje u europskom pravnom prostoru s iznimkom Danske. Potvrda ima učinak i na domaće izvršenje, gdje potvrđuje izvršivost.

Potvrda prema B Ia dobiva nove dimenzije u svrsi veće transparentnosti tražbine u izvršnom naslovu. Dok potvrda iz države porijekla nije dostavljena dužniku radnje izvršenja ne mogu započeti.

11. Opće o izvršnom javno bilježničkom aktu

Učinak izvršnosti, koji uz suradnju s javnim bilježnikom stječu ugovori privatnog prava, bez verifikacije u sudskom postupku, odraz je posebne javne ovlasti date javnome bilježniku. Istovremeno s ovlašću zakon propisuje i uvjete bilježničkog poslovanja, koji su kod sastavljanja javnobilježničkih isprava naročito zahtjevni. Pojedine bilježnikove dužnosti u ZN-u su utvrđene na više mjesta, npr. dužnost savjesnosti, točnosti i nepristranosti, dužnost poštivanja zahtjeva o obliku i sadržaju, dužnost poučavanja stranke o pravnim posljedicama namjeravanog zaključenja pravnog posla, dužnost utvrđivanja prave volje učesnika u pravnom poslu, dužnost sprečavanja nejasnih, nerazgovjetnih i dvosmislenih formulacija. Bilježnik mora brinuti o pravnim okvirima zapisanog pravnog posla.

Svrha neposredne izvršnosti javnobilježničkog akta je prije svega osiguranje vjerovnika. Ako dužnik ne ispuni obveze, vjerovniku nije potrebna sudska odluka koju bi tek morao postići u parničnom postupku u kojem dužnik korištenjem svojih procesnih

¹⁹ Joachim Münch, Hanns Prütting, Heymanns, Carl, 1989, str. 213 i sl..

prava uzrokuje odgodu plaćanja odnosno ispunjenje obveze. Dužnici koji pristanu na neposredno izvršenje svjesni su da vjerovnik može odmah nakon dospijeca zatražiti izvršenje, te se češće pridržavaju preuzetih obveza nego što bi to inače činili. Zato izvršni javnobilježnički akt ima učinak utvrđivanja obveza te utječe na smanjenje broja sudskih postupaka. S druge strane i dužnik ne ostaje bez pravne zaštite jer ima pravo prigovora i žalbe²⁰ na izvršenje i pravo na samostalnu tužbu. Tužba se može uložiti iz razloga pobijanja ili ništavosti pravnog posla u oblici javnobilježničkog akta, ali ona ne odgađa izvršenja.

Posebno treba još upozoriti na razlikovanje između neposredne izvršnosti, koja je svojstvo javnobilježničkog akta u kojoj obvezanik izričito dozvoljava vjerovniku, da nakon dospijeca tražbine predloži neposredno izvršenje s jedne strane, te na stvarni nastup izvršnosti. Naime tek nakon dospijeca ispunjeni su uvjeti za učinak izvršnosti.

12. Predmet javnobilježničkog akta

Zahtjev za pravnom zaštitom određenog sadržaja u procesnom pravu naziva se i predmet spora. Izraz predmet koristi se još i u drugom smislu, kada se želi definirati predmet, o kojem se vodi spor.

U javnobilježničkom aktu predmet je pravo ili pravni odnos, koji se tom ispravom uređuje. Za njega vrijede pravila Obligacijskog zakonika o nagodbi - OZ. Predmetom ne mogu biti prava ili odnosi, kojima stranke ne smiju slobodno raspolagati. OZ izričito navodi samo ograničenja glede rješavanja sporova s područja osobnih statusnih odnosa. Pozivanje ZN-a u čl. 4. na primjenu određuje, koje vrijede za nagodbu treba shvatiti smislom, da se odnosi samo na određivanje u svezi s predmetom nagodbe. Zato nema sumnje, da je u obliku neposredno izvršnog javnobilježničkog akta moguće zaključiti svaki pravni posao iako nema elementa međusobnog popuštanja, koji se traži za nagodbu po OZ.²¹

ZN ne sadrži ograničenja u odnosu na predmet.

13. Suglasnost dužnika

S neposrednom izvršnošću obveze obvezanik se mora izričito složiti (čl. 4. ZIZ). Ta se suglasnost odnosi na određeni zahtjev ali ne utječe na nastanak obveze niti na njeno utvrđivanje ili potvrđivanje. Valjanost suglasnosti za neposrednu izvršnost također ne ovisi o tome, postoji li stvarno odgovarajuće potraživanje prema materijalnom pravu. Suglasnost nije izjava pogodbene volje nego procesna dispozicija. Jednako je tako značajno, da neodgovarajuća ili nepravilna suglasnost ne sanira ni upis neposredne izvršnosti u zemljišnu knjigu, koji je predviđen uz upis hipoteke.

Suglasnost može biti ograničena samo na jednu od obveza ili njezin dio, ako je djeljiva. Može se ograničiti i na određeni objekt izvršenja. Kod sporazumnog založnog

²⁰ ZIZ na osobit način uređuje pravni lijek dužnikovog prigovora. Prigovor mora biti obrazložen. To znači, da mora dužnik u prigovoru navoditi pravno relevantne činjenice, na temelju kojih bi sud trebao prijedlog na izvršenje odbiti i predložiti dokaze, sa kojima se ove činjenice dokazuju. Kad to ne učini, sud prvog stupnja prigovor odbija. Protiv ovog rješenja dužnik ima još pravo žalbe na viši sud.

²¹ Do nagodbe prema odredbama OZ dolazi tek kad stranke sređuju sporne ili nedorečene okolnosti međusobnim popuštanjem. OZ se u tom pitanju ne razlikuje od prijašnjeg Zakona o obligacijskim odnošajima, (čl. 1092).

prava prema ZIZ na taj način dovoljna je dužnikova suglasnost za neposrednu izvršenje s plaćanjem iz založene stvari. U takvom slučaju je izvršnost javnobilježničkog akta ograničena. Kod neuspjele izvršenja na založenu stvar vjerovnik mora za izvršenje na drugu dužnikovu imovinu uložiti prijedlog za izvršenje na osnovi vjerodostojne isprave. Javnobilježnički akt naime nema učinak pravomoćnosti kakvu ima sudsko poravnanje, nego samo učinak izvršnosti, koji međutim mora biti točno određen. Sporazum o postojanju potraživanja ovako ne predstavlja “res transacta”, na osnovi koje bi vjerovnik mogao ostvariti izvršenje na bilo koju dužnikovu imovinu, nego mora postići novi izvršni naslov. Najčešće će moći uložiti prijedlog za izvršenje na osnovi vjerodostojne isprave. U novom postupku vjerovnik će radi javnobilježničkog akta imati prednost jer njegov sadržaj vrijedi kao istinit, dok se ne dokaže suprotno.

Prema volji dužnika moguća je i neograničena neposredna izvršnost javnobilježničkog akta na bilo koju njegovu imovinu, ako se s time izričito suglasio. U slučaju da je zalagatelj netko treći a ne dužnik sam, može neograničena suglasnost za izvršnost sa svom imovinom biti problem iako može ukazivati na preuzimanje duga osobno, na osobno jamstvo. Zato je utoliko značajnije, da u javnobilježničkog akta bude poštovana pravna osnova obveze i da bude jasno navedeno, u kakvom opsegu se dužnik suglasio s obvezom.

Suglasnost može biti dio jednog javnobilježničkog akta a može biti zapisana i u posebnom javnobilježničkom aktu, koji se odnosi na osnovnoga.

14. Uvjeti utvrđivanja izvršnosti javno bilježničkog akta

14.1. Dospjelost

Kod kasnijeg potvrđivanja izvršnosti opet se nailazi na problem kad u javnobilježničkom aktu nema roka za dragovoljno ispunjenje obveze, odnosno kad rok dospijea potraživanja ovisi o nekoj činjenici (npr. da je dospio cijeli iznos kredita radi neplaćanja pojedinih rata). Postavlja se također i pitanje, je li javni bilježnik dužan proučavati sve činjenice, koje se odnose na dospijea potraživanja. Bilježnik bez problema utvrđuje izvršnost s obzirom na protok roka, koji je utvrđen u javnobilježničkom aktu. Protok vremena je objektivna činjenica. U slučaju neplaćanja pojedinih rata kredita, kad dospije na plaćanje cijeli iznos kredita utvrđivanje dospijea zahtijeva ocjenjivanje dokaza, što je za javni bilježnika problem. Na njemu nije, da izvodi i procjenjuje dokaze, jer nema sudskih ovlaštenja. Javni bilježnik potvrđuje činjenice prema ispravama. Dospjelost se u principu utvrđuje prema javni bilježničkom aktu ili drugoj ispravi, javnoj ili privatnoj, ovjereni po zakonu Ali za slučaj, da dospjelost nije ovisna od poteka roka, nego od druge činjenice, koja je navedena u javni bilježničkom aktu, ZIZ uvodi rješenje, da je za potvrđivanje izvršnosti dovoljno, da se vjerovnik na nastupanje dospjelosti poziva i da o tome obavesti dužnika (čl. 20a, st. 3 ZIZ).

Sa time je djelomično riješen problem utvrđivanja dospjelosti. U tom primjeru javni bilježnik stranke već kod sastave akta upozori, da je za potvrdu dospjelosti dovoljna pismena izjava vjerovnika, da je tražbina dospjela sa navodom dana dospjelosti i dokazom o dostavi pisne izjave dužniku. Javni bilježnik stranke upozori također na mogućnost, da u mjesto dokaza o pisnom pozivu dužniku o dospjelosti tražbine vjerovnik ovlasti javnog bilježnika za isporuku obavještenja dužniku o dospjelosti. Upozorenja javni bilježnik zapiše u javnom bilježničkom aktu. Kod izjave o dospjelosti ne radi se o jednostranoj izjavi, usled koje bi tek nastupila dospjelost. Cilj ove izjave je obavještenje dužniku, da treba ispuniti i sa druge strane rasterećuje vjerovnika, da u ovoj fazi pred-

loži dokaz o dospjelosti. O tome pitanju se na prigovor dužnika i na njegov teret može izvesti protudokaz u izvršnom postupku.

15. Odgovornost javnog bilježnika za štetu

Usprkos tome, da je tema ovog priloga uloga bilježnika kod sastavljanja izvršnog javno bilježničkog akta ona može biti popraćena i sa kratkim osvrtom na građanskopravnu odgovornost javnog bilježnika. Jedan od elemenata je povreda službenih dužnosti javnog bilježnika u njegovom poslovanju sa javnim povlasticama kod sastavljanja različitih isprava i onih za prekogranični promet. Polazeći od službenih dužnosti možemo ustanoviti, da se radi o usporedno pravno vrlo sličnim zahtjevima i principima (dužnost nepristranog postupanja prema svim sudionicima, čuvanja tajne, posebna briga za neuke i neiskusne stranke te za stranke koje same nisu sposobne brinuti o svojim obvezama, dužnost utvrđivanja činjeničnog stanja, utvrđivanja prave volje stranaka, zalaganja za točnosti i istinitosti, dužnost objašnjenja i savjetovanja i dužnost obavljanja poziva). Interesantno je izlaganje o granicama dužnosti pojašnjenja i savjetovanja.

16. Utvrđivanje razloga za uskratu javnobilježničke usluge

Pitanje je, je li kakva razlika u tome, da javni bilježnik zna, da se radi o poslovima, koji su nedozvoljeni ili simulirani ili koji obilaze zakon ili koji imaju namjeru protupravno oštetiti treću osobu ili pa u to samo sumnja. Mislim, da se je dužan u mogućim okvirima uvjeriti o navedenim nedostacima, što svakako ne znači, da bi javni bilježnik morao provesti detektivsku istragu. Zato je dovoljno, da samo opravdano sumnja. Na dvoumljenja je dužan upozoriti stranku i u međusobnom razgovoru s njom o njima prodiskutirati. Ako stranka ne sasluša njegove savjete i svejedno zahtijeva uslugu, mora javni bilježnik prosuditi prema konkretnim okolnostima slučaja, što uraditi. Za stranke bi naime mogla nastati nepopravljiva šteta, ako javni bilježnik ne bi sastavio isprave zbog svojeg mogućeg krivog shvaćanja. Javni bilježnik ne smije u sumnjivim primjerima preuzeti ulogu suca, koji sudi o valjanosti pravnog posla. Štoviše, mu samo sumnja o mogućem oštećenju vjerovnika, ne omogućava, da otkloni javnobilježničku uslugu. Po drugoj strani pa uskrata usluge spriječi nastanak oporuke, koja bi bila pravno neučinkovita zbog nepopravljivo teških pogrešaka. Sve dok je oporučitelj još živ, je moguće da prepreke ispravi i da sastavi oporuku koja je valjana. Protiv javnobilježničke uskrate pa je stranci na volju pravno sredstvo.

Javnom bilježniku pa često ne možemo uzeti za zlo, da je obavio uslugu kod nevaljanog, pravno nedjelotvornog posla, jer se to najčešće iskaže tek kasnije. No svejedno je moguće neke sporne točke u skladu s time predvidjeti i ako je moguće, ih izbjeći. Npr. ako javni bilježnik kod sastavljanja oporuke upozori na prava nužnih nasljednika, ako je nužni dio bio poštovan, je prilično mala mogućnost, da se oporuka pobija.

Javni bilježnik nije nadležan za obavljanje podizvođenja, u vezi sa sumnjom na nepravilnosti. Ne smije u svakoj stranci vidjeti apriori prekršitelja zakona. Usprkos tome pa ne smije nekritički uzimati u obzir volju stranaka i dopustiti, da su npr. interesi trećih osoba protupravno oštećeni ili da je koji od sudionika neovlašteno oštećen, još više ako se radi o osobama, koje nisu sposobne same voditi brigu za svoje obveze. Posebno mora javni bilježnik biti pozoran kod sastavljanja isprave na podlozi pripremljenog osnutka isprave, kojeg je pripremila ona stranka, koja ima jači položaj, moguće čak na unaprijed pripremljenom obrascu sa općim uvjetima.

Pitanje je, kako detaljno se je javni bilježnik dužan uvjeriti o sposobnosti stranke za sklapanje pravnog posla. Kada je koji od sudionika maloljetan mora javni bilježnik postupati posebice oprezno. U javnobilježničku ispravu mora unijeti podatak, da je stranka maloljetna i da je izvršio potrebnu pravnu pouku. Maloljetnost nije nužno prepreka za sklapanje pravnih poslova, jer taj nedostatak nadomjesti zastupnik (opunomoćenik). U oba primjera pa će kod provjere osobne identifikacije na podlozi osobnog dokumenta jednostavno biti moguće provjeriti i okolnost maloljetnosti, glede sposobnosti stranaka da razumiju značaj svojega postupanja i njegove posljedice pa će vjerojatno biti točno, ako računamo da se mora javni bilježnik na najprimjereniji način u svakom konkretnom primjeru uvjeriti o potrebnoj sposobnosti i rasuđivanju stranke.

U austrijskom javnobilježničkom redu imaju takav izričit zahtjev zapisan u vezi s dužnostima javnog bilježnika kod sastavljanja javnobilježničkih akata, u slovenskom zakonu pa takve izričite odredbe nema, ali je rješenje posljedica odgovarajućeg objašnjenja drugih zakonskih odredba. Usprkos tome što javni bilježnik pretpostavlja da je sa strankinim rasuđivanjem sve u redu, tek kod sumnje neka na primjereni način obavi razgovor npr. sa pacijentom, kod nepokretnih pacijenata pa se može posavjetovati i sa liječećim liječnikom. Podradnje ne dolaze u obzir, jer javni bilježnik nije ovlašten izvoditi dokaze. Ali si javni bilježnik sam mora stvoriti sliku i mora se osloniti isključivo na liječnikovo pojašnjenje. Ako je u sumnji, svejedno ne smije otkloniti, da obavi uslugu, jer bi s time mogao prouzročiti, da netko za koga bi se prekasno iskazalo, da je ipak sposoban, da sastavi oporuku, je ne bi sastavio. Drugi mogući primjer je situacija, kada bi netko, tko nije poslovno sposoban htio sklopiti posao, koji bi naknadno mogao odobriti skrbnik, javnobilježnička uskrata pa bi mu to nepopravljivo onemogućila. Odluke nije jednostavno prihvatiti i javni bilježnik se mora pri tome osloniti na svoju procjenu. Kod toga pa ne smijemo zaboraviti, da javni bilježnik nije parnični sudac i ne smije izvađati dokaze. Svoje nedoumice i sumnje može samo zabilježiti. Preporučljivo je, da si javni bilježnik u svakom slučaju svoja opažanja i nedoumice zabilježi, može i izvan isprave.

Javni bilježnik može uskratiti uslugu u predmetima kojima ne smije poslovati, jer se ionako već pred postavlja, da će biti pristran (22. čl. ZN). Npr. ne smije sastaviti javnu ispravu svojoj supruzi. U drugim primjerima pa mora stranku primiti i dalje na primjereni način provjeriti potrebne okolnosti, prije nego otkloni uslugu zbog nedopuštenosti posla.

Ako javni bilježnik utvrdi, da je ostvaren razlog za otklon usluge, u međuvremenu, kad je već započeo sa radnjom, mora tu istu prekinuti, ako pa je već sastavio ispravu, je ne smije potpisati i staviti žig.

Neutemeljena uskrata javnobilježničke usluge je također mogući temelj za odgovornost za štetu javnog bilježnika.

17. Zaključak

Potreba za uvođenje javnog bilježništva kao posebne institucije pojavila se već u prošlosti i u brojnim državama sveta je čvrsto usidrena (ugrađena) u njihove pravne sisteme. Institut javnog bilježništva činjenica omogućava strankama, da osigura svojim pravnim poslovima i izjavama veću čvrstinu dogovora, koji također omogućava lakše dokazivanje, i konačno omogućava sprečavanje nejasnih i nedopuštenih dogovora. Sastavljanje isprava i vjerodostojno bilježenje pravnih poslova je izvorni zadatak javni bilježnika, ali vremenom je javno bilježništvo dobivalo sve veća ovlaštenja i zadatke, a da je pritom zapravo svoju suštinu zadržao do danas.

Javni bilježniku je zarad povjerenih zadataka (poslova) zakonom priznato posebno povjerenje, zarad čega javni bilježnik moru sve vreme ulagati poseban napor da sa svojim profesionalnim i ličnim primjerom (ugledom) učvršćuje povjerenje javnosti. Sa sudjelovanjem javni bilježnika izdani pisani dokumenti imaju značaj javne isprave, uslijed čega ne možemo govoriti, da je javni bilježnik samo svjedok izjave volje, već da svojim sudjelovanjem pomaže pri oblikovanju sadržaja izjave u ispravi. Zarad veće pravne sigurnosti zakonodavac je za neke pravne poslove posebno propisao oblik javni bilježničkog akta, koji je ponekad proširen sa mogućnošću neposredne izvršivosti, opet sa druge strane tamo gdje ima čak konstitutivne učinke posao bez javni bilježničkog zapisa nije moguće zaključiti.

Uzimajući u obzir sve navedeno, javni bilježnikovu ulogu ili značaj javno bilježničkih isprava u vezi sa djelovanjem privrednih društava, sa zemljišnim knjigama, izvršnim postupkom i drugim postupcima, predviđene izmjene slovenskog nasljedno pravnog zakonodavstva i konačno validnost domaćih javni bilježničkih isprava u međunarodnom prostoru, neophodno sledi zaključak, da je javno bilježništvo čvrsto ugrađen (usidren) također u slovenačkom pravnom poretku, usprkos tome, sto ne postoji tako dugo, kao što je slučaj sa drugim evropskim državama.

Slovenija je godine 1999 prihvatila Zakon o međunarodnom privatnom pravu i postupku (ZMZPP),²² s kojim je naslijedila Zakon o uređenju kolizije zakona s propisima druge države u određenim odnosima iz godine 1982.²³

Vesna RIJAVEC, PhD., Full Professor
University of Maribor, Faculty of Law
vesna.rijavec@um.si

NOTARIAL DEED IN CROSS-BORDER CASES WITH EMPHASIS ON EU LAW

Summary: In this contribution, the author emphasizes the importance of regulating property relations with a notary, who can ensure the direct enforceability of a notarial deed for them already at the time when they conclude a legal transaction. This prevents litigation. Due to the expert legal explanation of the dimensions of a particular legal transaction, the debtor must be aware of what he has committed to. The creditor has an essential mechanism for securing his claim in his hands. An enforceable notarial deed is also a very successful tool in international traffic, as it is mutually acceptable in other countries and has an effect there. However, in the EU, Regulations 1215/2012 and 805/2004 explicitly regulate the enforceability of notarial deeds without exequatur. The author discusses enforcement under these regulations and, finally, the notary's responsibility to act following official duties.

Key words: Notarial deed, recognition and enforcement of foreign authentic instruments, enforcement title, Regulation Brussels Ia, Regulation on European enforcement order.

²² Službeni glasnik RS, br. 56/1999

²³ Službeni glasnik SFRJ, br. 43/1982; 72/1982.